

GGD
Amsterdam

QuickScan Gezondheid en welbevinden

in de regio Amsterdam-Amstelland tijdens de coronacrisis

Resultaten uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen & Ouderen 2020

Hoe gaat het met de gezondheid en het welbevinden van inwoners in de regio Amsterdam-Amstelland? Sinds de coronacrisis houdt deze vraag ons misschien wel meer bezig dan ooit. In deze QuickScan leest u hoe het ging met de inwoners van Amsterdam-Amstelland tijdens de coronacrisis, in het najaar van 2020. We beschrijven hier de eerste resultaten over:

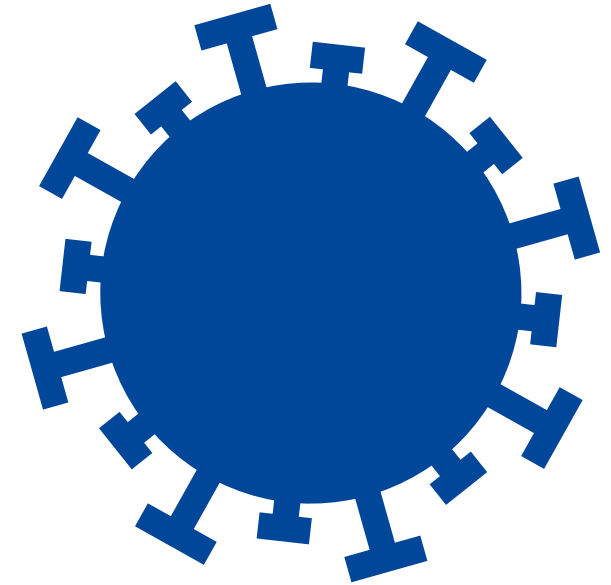
- **Mentaal en sociaal welbevinden** Psychische klachten en eenzaamheid
- **Genotmiddelengebruik** Roken en alcoholgebruik
- **Algemene gezondheid** Ervaren gezondheid en overgewicht

Kernboodschappen

- **Ongunstig** In 2020 zien we een toename van angst- en depressieklachten en eenzaamheid vergeleken met 2016. De coronacrisis heeft het mentaal- en sociaal welbevinden negatief beïnvloed, vooral bij jongvolwassenen.
- **Positief** Tussen 2016 en 2020 daalde het percentage rokers en is het alcoholgebruik afgenomen. Door de coronacrisis zijn inwoners gemiddeld minder alcohol gaan drinken. Bij roken is de gunstige trend waarschijnlijk niet het gevolg van de coronacrisis.
- **Positief** Meer inwoners ervaren in 2020 hun eigen gezondheid als (zeer) goed dan in 2016.
- **Onveranderd** Het aandeel inwoners met overgewicht is tussen 2016 en 2020 niet veranderd. Net als in 2016 hebben inwoners met een ongunstige sociaaleconomische positie het hoogste risico op gezondheidsproblemen.

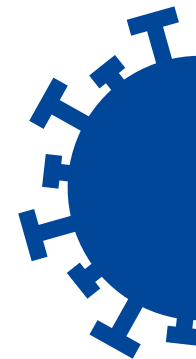
Verder in deze uitgave

- Over de gezondheidsmonitor
- Colofon

Coronacrisis en de gezondheidsmonitor

De Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020 is uitgevoerd tijdens de tweede coronagolf (periode van 10 september tot 16 december 2020). Dit betekent dat de uitkomsten van deze grootschalige gezondheidsenquête moeten worden beoordeeld in het licht van de coronacrisis. Immers, één op tien inwoners van Amsterdam-Amstelland had op dat moment zelf corona gehad met soms langdurige gevolgen voor de gezondheid. Daarnaast beïnvloedde de coronapandemie in meer of mindere mate het dagelijks leven en welbevinden van alle inwoners. In de gezondheidsenquête is om die reden aan de respondenten gevraagd om ook aan te geven wat de invloed was van de coronacrisis op een groot aantal gezondheidsthema's.

Mentaal en sociaal welbevinden

Najaar 2020 is het leven van vele Nederlanders in allerlei opzichten veranderd. Wat zijn in Amsterdam-Amstelland de effecten van de coronacrisis op het welbevinden? Mentale problemen kunnen zorgen voor forse beperkingen in het functioneren en zijn een belangrijke oorzaak van langdurig ziekteverzuim. Ook eenzaamheid kan zorgen voor een lagere kwaliteit van leven.

Toename van psychische klachten, vooral bij jongeren en hoogopgeleiden

In 2020 heeft ruim 8% van de inwoners van Amsterdam-Amstelland ernstige psychische klachten. Nog eens 43% rapporteert matige psychische klachten. Beide cijfers zijn gestegen in vergelijking met 2016. De stijging van ernstige psychische klachten zien we vooral onder 18- t/m 34-jarigen (figuur 1) en onder hoogopgeleiden. Vrouwen hebben iets vaker ernstige klachten dan mannen en klachten komen vaker voor bij 18- t/m 24-jarigen dan in andere leeftijdsgroepen. De hoogste cijfers zien we -net als in 2016- bij inwoners met een laag opleidingsniveau, een minimuminkomen of een niet-westerse migratieachtergrond. Psychische klachten komen in onze regio vaker voor dan landelijk.

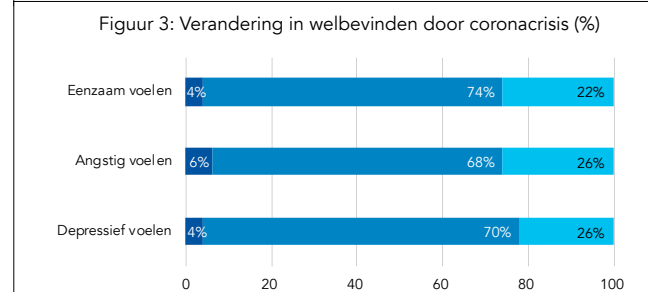
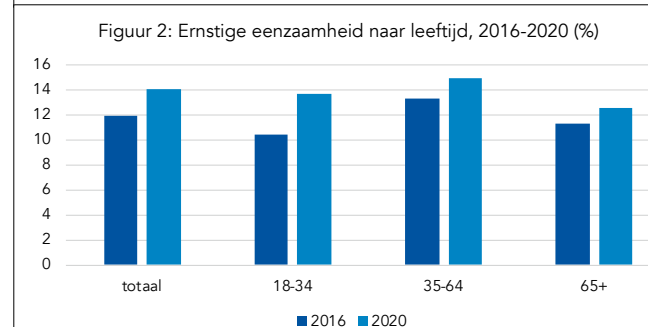
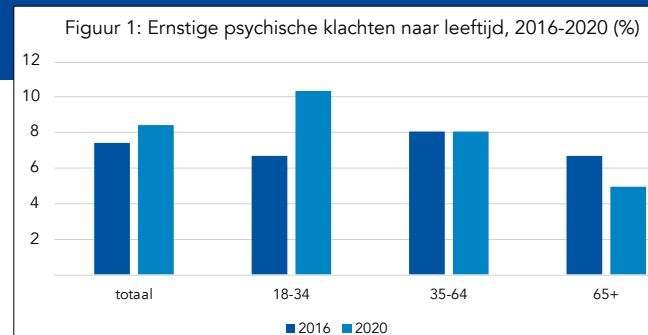
Ook eenzaamheid toegenomen

Ernstige eenzaamheid is gestegen van 12% in 2016 naar 14% in 2020. Nog eens 38% van de

inwoners voelt zich in 2020 matig eenzaam. Ook dat is meer dan in 2016. Met name bij vrouwen, 18- t/m 34-jarigen (figuur 2), hoogopgeleiden en inwoners met een westerse migratieachtergrond zien we meer eenzaamheid dan in 2016. Ernstige eenzaamheid komt in de regio het meeste voor onder inwoners met een laag opleidingsniveau, een minimuminkomen of een niet-westerse migratieachtergrond. Eenzaamheid komt hier vaker voor dan elders in Nederland.

Welbevinden verslechterd door de coronacrisis

Zijn depressieve gevoelens en gevoelens van angst en eenzaamheid veranderd door de coronacrisis? Ruim één op de vijf (22%) inwoners van Amsterdam-Amstelland geeft najaar 2020 aan dat zij zich door de coronacrisis meer depressief voelen, ruim één op de vier voelt zich angstiger (26%) of eenzamer (26%; figuur 3). Dit geldt nog sterker voor 18- t/m 34-jarige inwoners; van hen voelt een derde zich in deze

periode meer angstig, depressief of eenzaam. Een kleine groep inwoners (4-6%) voelt zich juist beter door de coronacrisis.

Tabel 1 Mentaal en sociaal welbevinden onder inwoners van 18 jaar en ouder in GGD regio Amsterdam-Amstelland (%)

Psychische klachten	Geslacht			Leeftijd									Opleiding ¹			Minimuminkomen ²		Migratieachtergrond			Trend		
	Totaal	m	v	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	85+	laag	midden	hoog	ja	nee	NL	niet-westers	overig westers	2016 ³	2020	NL ⁴	
Matig	43	39	48 *	52	48	47	41	38	31	36	48	42	44	43	49	41 *	40	45	49	*	40	43 *	39 *
Ernstig	8	8	9 *	12	9	7	8	9	5	4	6 *	13	9	6 *	17	7 *	6	13	7	*	7	8 *	6 *
Eenzaamheid																							
Matig	38	39	37 *	42	36	39	38	34	38	42	52 *	42	39	36 *	43	36 *	33	43	44	*	35	38 *	36 *
Ernstig	14	14	14	13	14	15	13	17	12	12	16 *	19	16	12 *	27	11 *	8	21	17	*	12	14 *	11 *

* Significant verschil (p<0,05)

[1] Laag: maximaal vmbo - midden: mbo, havo, vwo - hoog: hbo, wo

[2] Inkomen onder of boven 120% van het wettelijk sociaal minimum

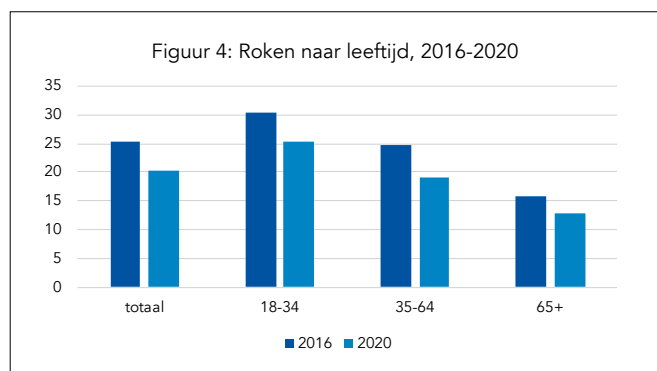
[3] 19 Jaar en ouder

[4] Significant verschil (p<0,05) ten opzichte van de rest van Nederland

Hoe staat het in het najaar 2020 met het genotmiddelengebruik onder de inwoners van Amsterdam-Amstelland? Roken is in Nederland nog steeds één van de belangrijkste oorzaken van ziekte en sterfte. Ook alcoholgebruik verhoogt het risico op het krijgen van chronische aandoeningen.

Minder rokers in 2020

Gunstig: het percentage rokers is flink gedaald tussen 2016 en 2020: van 25% naar 20%. In de regio Amsterdam-Amstelland zijn in 2020

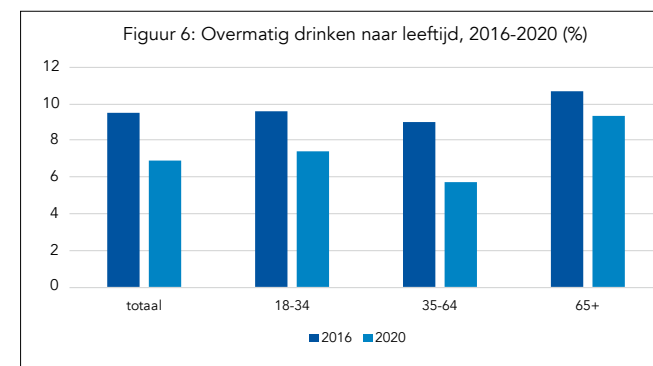
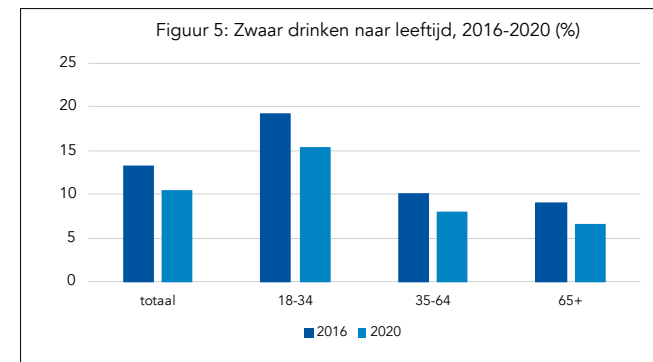

nog 175.000 rokers. De daling van het aandeel rokers zien we in alle leeftijdscategorieën (figuur 4), bij mannen en vrouwen, voor elk opleidingsniveau en bij inwoners met een Nederlandse achtergrond of met een niet-westerse migratieachtergrond. Wie roken er in Amsterdam-Amstelland? Jongvolwassenen (18- t/m 24-jarigen) roken het vaakst en mannen roken nog altijd meer dan vrouwen. Onder mannen van 18 t/m 24 jaar rookt 31%. Overige risicogroepen zijn: inwoners met een middelbaar opleidingsniveau, een minimuminkomen of een westerse migratieachtergrond. In de regio wordt meer gerookt dan elders in Nederland.

Alcoholgebruik gedaald

Van de inwoners van Amsterdam-Amstelland is 11% een zware drinker en 7% drinkt overmatig (definitie zie kader). Gunstig: beide cijfers zijn lager dan in 2016. Deze dalende trends zien we in alle leeftijdscategorieën (figuur 5 en 6) en bij mannen en vrouwen. Ook dalen deze cijfers bij laag- en hoogopgeleiden en bij inwoners met een Nederlandse achtergrond en, alleen voor overmatig drinken, bij inwoners met een westerse migratieachtergrond.

Wie drinken er vaker zwaar en overmatig? Mannen en jongvolwassenen drinken vaker

zwaar. Mannen en vrouwen drinken even vaak overmatig; de hoogste cijfers voor overmatig drinken vinden we onder 65- t/m 74-jarigen. Ook inwoners met een middelbaar of hoog opleidingsniveau en inwoners met een Nederlandse achtergrond drinken vaker te veel alcohol. In vergelijking met de rest van Nederland vinden we in Amsterdam-Amstelland een groter aandeel overmatig en zware drinkers.

Definities

Zware drinker

Drinkt minstens 1 dag per week 4 of meer (vrouwen) of 6 of meer (mannen) glazen alcohol.

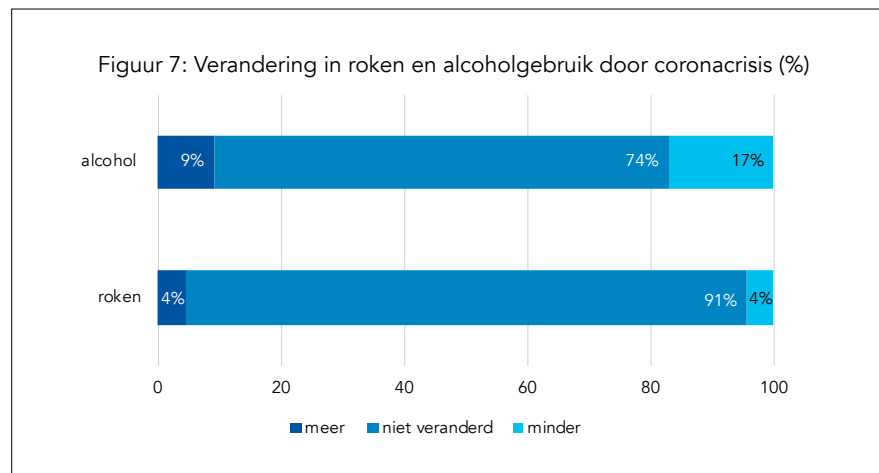
Overmatige drinker

Drinkt meer dan 21 (mannen) of meer dan 14 (vrouwen) glazen alcohol per week.

Coronacrisis zorgt voor lager alcoholgebruik

De coronacrisis heeft het alcoholgebruik in de regio positief beïnvloed. Gemiddeld drinken de inwoners minder alcohol door de coronacrisis: één op de zes volwassenen (17%) drinkt minder, één op de elf inwoners (9%) drinkt meer (figuur 7). Bij driekwart van de inwoners is het alcoholgebruik niet veranderd. De invloed van de coronacrisis op het rookgedrag is op populatieniveau gering. In de regio geeft een klein aantal van de volwassenen (4%) aan door de coronacrisis meer of minder te zijn gaan roken (figuur 7). In totaal is bij vier op de tien rokers het rookgedrag veranderd; 21% is meer gaan roken en 21% minder.

Tabel 2 Roken en alcoholgebruik onder inwoners van 18 jaar en ouder in GGD regio Amsterdam-Amstelland (%)

	Geslacht			Leeftijd								Opleiding ¹			Minimuminkomen ²		Migratieachtergrond			Trend			
	Totaal	m	v	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	85+	laag	midden	hoog	ja	nee	NL	niet-westers	overig westers	2016 ³	2020	NL ⁴	
Roken																							
Roker	20	25	16 *	28	24	20	19	19	15	10	5 *	22	25	17 *	23	19 *	20	19	25 *	25	20 *	17 *	
Drinken																							
Zware drinker	10	12	9 *	17	14	8	7	9	8	5	4 *	8	11	11 *	8	10 *	13	6	11 *	13	10 *	8 *	
Overmatige drinker	7	7	6	9	7	3	5	9	11	8	4 *	6	7	7 *	6	7	10	3	7 *	9	7 *	6 *	

* Significant verschil (p<0,05)

[1] Laag: maximaal vmbo - midden: mbo, havo, vwo - hoog: hbo, wo

[2] Inkomen onder of boven 120% van het wettelijk sociaal minimum

[3] 19 Jaar en ouder

[4] Significant verschil (p<0,05) ten opzichte van de rest van Nederland

Ervaren gezondheid is een belangrijke maat om de algemene gezondheid te meten onder de bevolking. Mensen die ontevreden zijn over de eigen gezondheid hebben een groter risico op ziekten en vroegtijdige sterfte en maken meer gebruik van zorg. Een belangrijke oorzaak van ziekten in Nederland, zoals hart- en vaatziekten en diabetes, zijn overgewicht en obesitas.

Meer inwoners voelen zich gezond

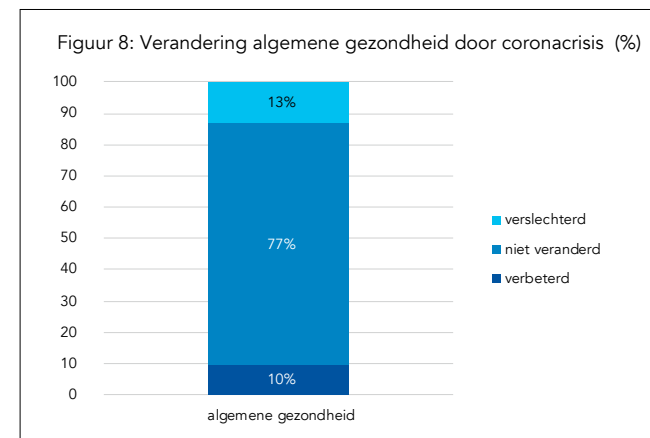
In 2020 ervaart de meerderheid van de inwoners van deze regio (80%) de eigen gezondheid als (zeer) goed. Dat is een toename van 4% in vergelijking met 2016. Vrouwen ervaren een minder goede gezondheid dan mannen en met het toenemen van de leeftijd daalt het aandeel inwoners met een (zeer) goede ervaren gezondheid. Wat zijn nog meer risicogroepen? Inwoners met een laag opleidingsniveau of een minimuminkomen voelen zich minder vaak gezond. Ook onder inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond is het cijfer relatief ongunstig. In welke groepen zien we de grootste verbetering in de periode 2016-2020? Dat zijn 35-plussers, laagopgeleiden en inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond.

Invloed coronacrisis op de algemene gezondheid

Bijna één op de vier inwoners uit Amsterdam-Amstelland geeft aan dat de algemene gezondheid door de coronacrisis is veranderd: bij één op de tien inwoners (10%) gaat het om een verbetering, 13% geeft een verslechtering aan (figuur 8). Dit betekent dat bij driekwart van de inwoners de coronacrisis niet van invloed is geweest op de algemene gezondheid.

4 op de 10 inwoners te zwaar

Van de volwassenen in Amsterdam-Amstelland is in 2020 40% te zwaar, zo'n 340.000 inwoners. Bij 11% is sprake van obesitas. Deze cijfers zijn sinds 2016 nauwelijks veranderd. Mannen hebben vaker overgewicht dan vrouwen en vooral onder

inwoners van 35 jaar en ouder zien we vaker overgewicht. Hoge cijfers zien we ook onder laagopgeleiden, inwoners met een minimuminkomen en inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond. Overgewicht komt in Amsterdam-Amstelland minder vaak voor dan elders in Nederland.

Tabel 3 Gezondheidsbeleving onder inwoners van 18 jaar en ouder in GGD regio Amsterdam-Amstelland (%)

Ervaren gezondheid	Geslacht			Leeftijd								Opleiding ¹			Minimuminkomen ²		Migratieachtergrond			Trend			
	Totaal	m	v	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	85+	laag	midden	hoog	ja	nee	NL	niet-westers	overig	westers	2016 ³	2020	NL ⁴
(Zeer) goed	80	81	78 *	88	91	85	78	70	67	59	46 *	60	78	88 *	55	82 *	82	73	84	*	76	80 *	79
Overgewicht	Totaal	m	v	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	85+	laag	midden	hoog	ja	nee	NL	niet-westers	overig	westers	2016 ³	2020	NL ⁴
Heeft overgewicht	40	44	36 *	21	27	42	49	52	54	54	46 *	60	45	31 *	54	40 *	36	50	34	*	41	40	49 *

* Significant verschil (p<0,05)

[1] Laag: maximaal vmbo - midden: mbo, havo, vwo - hoog: hbo, wo

[2] Inkomen onder of boven 120% van het wettelijk sociaal minimum

[3] 19 Jaar en ouder

[4] Significant verschil (p<0,05) ten opzichte van de rest van Nederland

De Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen (GMVO) is het vierjaarlijkse gezondheidsonderzoek van de GGD Amsterdam onder zelfstandig wonende inwoners van 18 jaar en ouder in de regio Amsterdam-Amstelland. De monitor helpt de GGD en de gemeenten bij het opstellen van het lokale volksgezondheidsbeleid.

Tabel 4

Bevolking regio Amsterdam-Amstelland¹

18-Plusers per gemeente	Aantal
Aalsmeer	24.953
Amstelveen	72.717
Amsterdam	724.808
Diemen	25.355
Ouder-Amstel	11.124
Uithoorn	23.496
Totaal 18-plusser in de regio	882.453
Totaal inwoners van de regio	1.070.198

Leeftijd	%
18-34	36
35-64	47
65+	17

Migratieachtergrond (18+)	%
Nederlands	48
Niet-westers	32
Overig westers	19

[1] Peildatum: 1-1-2020

De GMVO 2020 bestond uit een schriftelijke enquête, via post en internet. In 2020 deden 18.363 inwoners mee aan het onderzoek (respons: 37%). De steekproef van GMVO 2020 werd getrokken uit het bevolkingsregister. Alle GGD-en in Nederland voerden de GMVO 2020 op uniforme wijze uit.

Uitvoering van de berekeningen

De resultaten zijn tussen groepen middels statistische toetsen vergeleken, bijvoorbeeld tussen mannen en vrouwen of leeftijdsgroepen. De tabellen laten daarnaast het verschil met de GMVO uit 2016 zien. Verschillen tussen 2016 en 2020 zijn ook onderzocht voor mannen, vrouwen, leeftijdsgroepen en opleidingsniveaus. Statistisch significantie, waarbij de kans op toeval kleiner is dan 5% ($p < 0,05$), wordt in de tabel dit met (*) aangegeven. Door de gegevens te wegen naar demografische achtergrondkenmerken zijn de resultaten representatief voor de bevolking van de regio. De achtergrondkenmerken van de inwoners in Amsterdam-Amstelland staan in tabel 4.

Colofon

GGD Amsterdam, juni 2021

**Henriëtte Dijkshoorn
en Claudia Verhagen**
Afdeling Epidemiologie,
Gezondheidsbevordering
en Zorginnovatie

Telefoon

020 - 5555 495

E-mail

egz@ggd.amsterdam.nl

Website

ggd.amsterdam.nl

Vormgeving

Vorm de Stad

Fotografie

Fotobank Amsterdam